

Singulariteit, pluraliteit en kollektiviteit in het licht van de kwantorenteorie

door

W. VAN LANGENDONCK

o. In het klassieke model van de formele logika is er sprake van twee kwantoren : de existentiële kwantor en de universele kwantor. ('Kwantor' wordt verder afgekort als 'Q'). De symbolische notatie voor een zin als

(1)a. Allen komen.

kan men *grosso modo* weergeven als :

(1)b. $(A x)$ (komen x)

waarin A de universele Q uitdrukt. Deze formule is parafraseerbaar als :

(1)c. Voor alle x geldt dat x komt.

De existentiële Q wordt geïllustreerd in :

(2)a. Er komt iemand.

met als notatie :

(2)b. $(E x)$ (komen x)

waarin E de existentiële kwantor voorstelt.

Als parafrase kan gelden :

(2)c. Er is een x zodanig dat x komt.

Het wezen van een kwantor ligt volgens Keenan (1971) in zijn eigenschap variabelen zoals x , y , z aan zich te binden. Dit komt o.m. tot uiting in de oppositie tussen 3 en 4 :

(3)a. Er kwam iemand vroeg en die ging laat weg.

= b. $(E x)$ (vroeg komen x) & (laat weggaan x)

(4)a. Er kwam iemand vroeg en er ging iemand laat weg.

= b. $(E x)$ (vroeg komen x) & $(E x)$ (laat weggaan x)

In zin 3 bindt de existentiële Q de onderwerpen van de beide nevenschikte zinnen aan zich. In 4 wordt deze binding verstoord door het invoeren van een nieuwe existentiële Q . Daardoor wordt de koreferentialiteit verbroken die in 3 aanwezig is : in 4 en alléén in 4 is het mogelijk dat twee verschillende personen in het spel zijn.

Linguïsten als McCawley en Lakoff hebben het gebruik van kwantoren en andere operatoren in de transformationele grammatica, met name in de generatieve semantiek, overgenomen. De minuswaarde van het feature $/\pm$ definitief/ wordt in de semantische

representatie – die tevens de dieptestructuur vormt – weergegeven door de existentiële operator. De waarde (+ definitief/ blijkt inherent te zijn aan de universele Q. Definietheid kan m.i. echter ook weergegeven worden door een variabele zonder meer. De existentiële operator wordt dan voorondersteld in de voorafgaande kontekst of situatie. M.a.w. we hebben hier te maken met een pre-suppositie van existentie en uniciteit.

1. De klassieke kwantorenteorie gaat evenwel voorbij aan het numerusprobleem. De oppositie singularis vs. pluralis is in de linguïstiek bekend als een taaluniversale, waarbij de singularis naar voren komt als de ongemarkeerde, de natuurlijke, minst complexe waarde van het numerus. De logikus tracht het probleem te omzeilen o.m. door aan de existentiële Q de interpretatie te verlenen : „er is tenminste één x”. Meteen zitten we dan geplaagd met de ambiguïteit van deze kwantor : enerzijds steekt er een kwalitatief aspect in, aangegeven door de term ‘existentieel’ : de existentiële Q wordt geacht de dingen waarnaar de spreker verwijst, te introduceren in de spreesituatie, in het universum van interpretatie. Dit aspect van de existentiële operator blijkt voor de linguïst wezenlijk te zijn. De logikus daarentegen lijkt geneigd het kwantitatieve aspect, nl. de notie *tenminste één*, primordiaal te stellen ; vandaar ook de term ‘kwantor’.

1.1. Vaak wordt impliciet de existentiële Q vereenzelvigd met de ongemarkeerde, natuurlijke waarde van het numerus, nl. de singularis. Vermoedelijk heeft ook de tweeslachtigheid van het onbepaalde lidwoord daartoe bijgedragen. In onze westerse talen duiden vormen als ndl. *een*, dt. *ein*, eng. *an*, fr. *un* op singulariteit, meestal echter ook op onbepaaldheid. Een NP (afkorting voor ‘noun phrase’, substantiefgroep) met het lidwoord *een* kan ook definitief zijn, nl. in kategoriale uitspraken als *een mens is sterfelijk*. Deze problematiek ga ik nu niet verder ontwikkelen. Belangrijker hier is het feit dat bij het lidwoord *een* de feature-oppositie [\pm definitief] zelf geheel afwezig kan zijn. Dat is o.m. het geval bij maatkonstituenten. In een zin als *het lint is 'n meter lang* kan het lidwoord *de* het lidwoord *'n* niet vervangen, zoals Klooster & Verkuyl (1971) stellen ; ongrammatikaal is : * *het lint is de meter lang*. Er is geen oppositie tussen ‘definitief’ en ‘indefinitief’. De waarde ‘indefinitief’, met name de existentiële operator, is hier eveneens afwezig, blijkens de onzinnige parafrase * *er is 'n meter en het lint is die meter lang*.” Het lidwoord *'n* drukt hier geen indefinietheid uit, maar wel singulariteit, gezien de mogelijke oppositie met de pluralis : *het lint is meters lang*. Het lidwoord *'n* lijkt i.c. ekwivalent aan het telwoord *één*, vgl. *het lint is één meter lang*. Het lidwoord *'n* is

overigens historisch afkomstig van het telwoord *één*, niet alleen in 't Ndl., maar m.m. ook in andere westerse talen. Dit heeft Perlmutter (1970) ertoe gebracht het Engelse lidwoord *a(n)* ook transformationeel van het telwoord *one* af te leiden. Deze theorie stoot echter op haast onoverkomelijke moeilijkheden. Het lidwoord 'n is ook in het Ndl. niet zonder meer de onbepaalde vorm van het telwoord *één*. Vooreerst kan het onbepaalde lidwoord zelf beklemtoond worden en staat dan in oppositie tot het bepaalde, vgl. *ik heb het niet over 'n president, maar over dé president*. Het lidwoord 'n drukt dus niet alleen singulariteit uit, maar vaak ook indefinitieit. Het telwoord *één* anderzijds drukt alleen singularis uit, maar is bovendien tenminste nog in twee opzichten verschillend van het lidwoord 'n.

a) Alleen het telwoord is predikationeel; het lidwoord drukt geen predikaat uit. Dit blijkt duidelijk uit de negatietest. De negatie kan op het telwoord slaan omdat dit een predikaat is; bij het lidwoord blijkt dat uitgesloten, vgl.

- (5)a. Het is niet waar dat Jan *één* auto heeft. Hij heeft er *twee*.
 b. * Het is niet waar dat Jan 'n auto heeft. Hij heeft er *twee*.
 c. Het is niet waar dat Jan 'n auto heeft. Hij heeft 'n *fiets*.

b) Bovendien levert het telwoord een antwoord op de vraag *hoeveel*, terwijl het lidwoord dat niet kan, vgl.

- (6)a. Hoeveel boeken heeft Jan? Jan heeft *één* boek.
 b. * Hoeveel boeken heeft Jan? Jan heeft 'n boek.

1.2. Het semantisch begrip pluralis, door Dougherty (1970) negatief benoemd als 'semantische niet-singulariteit' doet zich in allerlei konstrukties voor: in nevenschikte NP's (bv. *Jan en Piet*), kollektieve NP's (bv. *groep*), morfologisch plurale NP's (bv. *jongens*) en niet-telbare NP's (bv. *suiker*). Slechts de laatste twee NP's kunnen m.i. als zuivere pluralia doorgaan. De pluralis wordt hier dus beschouwd niet als een morfologische, maar een semantisch-syntaktische categorie, verbindbaar met kwantificatoren als *al(le)*, *sommige(e)*, *veel*, 'n *beetje*; plurale NP's kunnen als onderwerp van *elkaar*-zinnen optreden, vgl. voor beide criteria:

- (7)a. Alle politiemannen die er waren, hielpen elkaar.
 b. Alle politie die er was, hielp elkaar.

Meestal wordt door logica aangenomen dat de pluralis de weergave is van bepaalde kwantoren, hetzij de universele of de existentiële, hetzij niet-standaard-kwantoren zoals *veel*, *bijna alle*, geïntroduceerd door Altham (1971), en *de meeste*, ingevoerd door Rescher

(1962). Benaderende synonymie is wellicht mogelijk; vaak is een pluralis met geen kwantor te vereenzelvigen, vgl. bv.

(8) De mannen dansten met de vrouwen.

Kwantifikatoren als *alle*, *de meeste*, *vele*, enz. kunnen in zulke zinnen niet voorgevoegd worden zonder betekenisverandering mee te brengen. Het ziet er aldus naar uit dat de pluralis betreffende proporties of aantallen, niet zozeer *ambigu* is, maar eenvoudig niet *expliciet*. Bovendien bestaat binnen bepaalde kwantifikatoren een oppositie [sg-pl.] die van dieptestructurele aard blijkt, vgl. zinsparen als :

(9) * Elk kind lijkt op elkaar / Alle kinderen lijken op elkaar.

(10) * Menig kind lijkt op elkaar / Alle kinderen lijken op elkaar.

waarin *elk* en *menig* ongrammatikaliteit veroorzaken. In de TGG-standaardtheorie werden sg. en pl. als features van determinator of nomen opgesteld, maar dat brengt weinig aarde aan de dijk. Het levert alleen een formele notatie. Door generatief-semanticici als Postal en McCawley werd de pluralis afgeleid uit een conjunctie van singulare NP's, bv.

de mannen = de man en de man en de man en de man en...

Later is deze transformationele hypotese weer verlaten, ook door McCawley.

2. De mislukkingen inzake herleidbaarheid van sg. en pl. doen de vraag rijzen of deze numeruskategorieën geen eigen bestaansrecht hebben als kwantoren. Laten we thans aan de hand van o.m. door Keenan (1971) opgestelde eigenschappen van kwantoren de sg. en de pl. in oenschouw nemen.

2.1. De bindende eigenschap wordt door Keenan de enige essentiële kintrek van kwantoren geheten. De bindende eigenschap van sg. en pl. kan wellicht best geïllustreerd worden via het gedrag van predikaats-NP's. In principe zijn NP's na de kopula *ambigu* t.o.v. het feature [\pm referentieel], vgl. zin

(11)a. Jan is de baas.

In de meest natuurlijke lezing van deze zin is de NP *de baas* [$-$ referentieel]; d.w.z. hij verwijst niet, maar duidt slechts een eigenschap aan. In dat geval is 11a synoniem met

b. Jan is baas.

In de referentiële, identificerende lezing is 11a parafrazeerbaar als

c. Jan is dezelfde persoon als de baas.

Het lidwoord is dus neutraal t.a.v. de feature-oppositie [\pm referentieel]. De aanwezigheid van demonstrativa in de predikaats-NP wijst echter ondubbelzinnig op het referentiële karakter van de NP, bv.

(12) Jan is deze/die baas.

Sommige zinnen worden ongrammatikaal als de predikaats-NP refererende functie heeft, vgl.

(13)a. * Elke directeur is *die* baas.
b. Elke directeur is *de* baas.

In de a-zin is de predikaats-NP referentieel, in de b-zin niet. Dit verschijnsel kan verklaard worden als men aanneemt dat in 13b slechts één Q aanwezig is, nl. de universele Q *elke*, die de rest van de zin in zijn bereik heeft, met inbegrip van de predikaats-NP. In de ongrammatikale versie 13a blijkt die binding verbroken te zijn, althans voor de predikaats-NP. Hier heeft blijkbaar een tweede Q een nieuwe binding tot stand gebracht, nl. de Q singularis. De referentiële identiteit van de subjekts-NP met de predikaats-NP wordt dan meteen onmogelijk omdat de eerste een universele Q bevat en de tweede een singularis-Q. Evenmin is een pluraal onderwerp verenigbaar met een singularis-Q in de predikaats-NP, vgl.

(14)a. * De directeuren zijn *die* baas.
b. De directeuren zijn *die* bazen.
c. De directeuren zijn *de* bazen / *de* baas / baas.

In 14 a en b is de predikaats-NP referentieel: wil de zin welgevormd zijn, dan moet de Q verenigbaar zijn met die van de onderwerps-NP. Dit is wel het geval voor b, maar niet voor a, waar de sg.-Q en de pl.-Q tegenover elkaar staan. In c heeft de predikaats-NP helemaal geen Q. De enkelvoudsvormen in dgl. NP's vormen een oppervlakteverschijnsel: zij zijn toe te schrijven aan kongruentie met de subjekts-NP, net als de enkelvoudsvormen en meervoudsvormen van een werkwoordelijk predikaat, vgl.

(15)a. De arbeider werkt.
b. De arbeider is een loontrekkende.
(16)a. De arbeiders werken.
b. De arbeiders zijn loontrekkenden.

Overigens is die kongruentie ook niet zo strikt, zoals blijkt uit het voorbeeld *de directeuren zijn de baas* i.p.v. *de bazen*.

Het is van wezenlijk belang dat singularis- en pluraliskwantoren zich in predikaats-NP's net zo gedragen als de standaardkwantoren : *alle, ieder, elk, om 't even welk, sommige*. Ook deze komen voor in referentiële predikaats-NP's, maar zijn eveneens uitgesloten in niet-referentiële predikaats-NP's, dit in tegenstelling tot hoofd- en andere telwoorden gelijk *veel, weinig, enkele, talrijke, verscheidene*, enz. Vgl. de zinnen

- (17) Jan is natuurlijk maar één helper, maar Jan, Piet en Klaas zijn reeds *enkele / vele / drie* helpers.
 (18) * Jan is natuurlijk (maar) *iedere / elke* helper, maar Jan, Piet en Klaas zijn reeds *alle / sommige* helpers.

Om deze en andere redenen waarop ik hier niet kan ingaan, beschouw ik telwoorden niet als echte kwantoren, maar als kwantificerende adjektieven. Deze laatste klas antwoordt op de vraag *hoeveel, met welk aantal*, terwijl de klassieke Q's en ook de Sg. en de Pl. antwoorden op de primaire vraag *welk*.

2.2. Naast de bindende eigenschap zijn er nog andere eigenschappen van Q's. De relatieve skopus is eveneens een kenmerk van Sg. en Pl. ; vgl.

- (19) Jan vond altijd de man(nen) die hij nodig had.
 (20) Jan vond de man(nen) die hij nodig had altijd.

Het betekenisverschil beantwoordt aan een verschil in skopus.

2.3. Relevanter nog lijkt me het verband tussen singularis/pluralis en coördinatie. McCawley (1972) wijst op de logische verwantschap tussen coördinatie en kwantifikatie, waarbij het verschil wezenlijk hierin steekt dat coördinatie verwijst naar een opsomming van entiteiten, terwijl kwantifikatie een deskriptie op het oog heeft. Zoals bekend wordt er een verband gelegd tussen de universele Q en conjunctie en anderzijds tussen exclusieve disjunctie en de existentiële Q of het getal *één*.

i. Op grond van de voorafgaande beschouwingen zou ik eerder pleiten voor een verband tussen exclusieve disjunctie en de singularis. Als aanwijzing hiervoor kan de volgende 'discourse' gelden waarbij op vragen over singularia en exclusieve disjunctie dezelfde soort antwoorden resp. mogelijk en onmogelijk zijn :

- (21)a. SING. : Heb je 'n / het boek ?
 ik heb er één / het.
 ik heb 'n / het boek en alleen 'n / het boek.
 * ik heb er / ze.

- b. EXKL. DISJ. : Komt Piet of Klaas ?
 er komt *er één*.
 Piet komt en *alleen* Piet.
 * *ze* komen.

ii. Wat de pluralis betreft, meen ik te mogen stellen dat hij ambigu is, m.a.w. dat er twee soorten pluralissen zijn. Enerzijds is er een verband met de universele Q en dus met conjunctie. Anderzijds is er een verwantschap met inklusieve disjunctie te onderkennen. Als voorbeeld van deze ambiguïteit kan het volgende zinnetje gelden :

(22) De ouders ondertekenen het rapport.

Het kan betekenen dat vader *en* moeder dit moeten doen, ofwel dat vader *en/of* moeder moeten ondertekenen. Laten we beginnen met het geval van de inklusieve disjunctie en de overeenkomstige pluralis.

1° *Pluralis en inklusieve disjunctie.*

Een pluralis van dit type betekent zoveel als : *tenminste één*, één of meer. Bv. is volgende zin

(23) Noten moet je achteraan plaatsen.

parafraseerbaar als : „als er één of meer noten zijn, moet je ze achteraan plaatsen”. Overeenkomst van de disjunctieve pluralis met inklusieve disjunctie blijkt uit volgende zinsparen :

(24)a. PL. DISJ. : Heeft Jan druiven gegeten ?
 hij heeft er één gegeten.
 hij heeft er tenminste één gegeten.
 hij heeft er gegeten.
 * nee, hij heeft er één gegeten.

b. INKL. DISJ. : Heeft hij Jan en/of Piet gezien ?
 hij heeft er één van gezien.
 hij heeft er tenminste één van gezien.
 hij heeft ze gezien.
 * nee, hij heeft er één van gezien.

2° *Pluralis en conjunctie.*

Het soort pluralis dat verwant is met conjunctie, is door het feit zelf nauw verwant met de universele kwantor. Zoals we verder zullen zien, is deze pluralis vermoedelijk de niet-predikationele variant van de universele kwantor. Er zijn zinspatronen waarin een disjunctie uitgesloten is en waar alleen een conjunctie

of een pluralis van het konjunktietype voorkomt, bv. in zinnen met *elkaar-* of *respektiev(elijk)-*konstrukties :

- (25)a. Zagen de jongens elkaar ?
 * Ja, (althans) één.
 Ja, ze zagen elkaar.
 * Nee, één zag elkaar.
- b. Zagen Jan en Piet elkaar ?
 * Ja, (althans) één.
 Ja, ze zagen elkaar.
 * Nee, één zag elkaar.

2.4. Een vierde, maar volgens Keenan niet noodzakelijke eigenschap van kwantoren is 'predikationeel' karakter. Een funktor, i.c. een kwantor is predikationeel zodra de ontkenning van een zin daarmee gevormd, alleen betrokken is op de betekenis inherent aan de funktor zelf. Hierbij gaat het om konstrukties zonder contrast-aksent. We zullen dit ten dele nagaan voor de boven behandelde kwantoren. Het ziet ernaar uit dat ze een predikationele naast een niet-predikationele variant vertonen. Hetzelfde lijkt te gelden voor de overeenkomstige koördinatoren. Ik zal hier slechts één geval aanhalen, nl. dat van de universele kwantor en konjunktie, vgl.

- (26)a. Het is niet zo dat *alle* jongens te laat waren.
 b. Het is niet zo dat
én Jan *én* Piet *én* Klaas te laat waren.
 zowel Jan als Piet en Klaas te laat waren.

In beide gevallen wordt beweerd dat niet alle personen te laat waren. De niet-predikationele varianten zijn resp. de overeenkomstige pluralis en de niet beklemtoonde gewone konjunktie, vgl.

- (27)a. Het is niet zo dat de jongens te laat waren.
 b. Het is niet zo dat Jan, Piet en Klaas te laat waren.

De negatie slaat hier niet op de kwantor, of koördinator, maar op het gewone werkwoord, i.c. *te laat zijn*.

Een drietal syntaktische criteria bevestigen het onderscheid :

a) Het predikationele karakter kan sommige *elkaar-*zinnen ongrammatikaal maken, vgl.

- (28)a. * *én* Jan *én* Piet kennen elkaar. (+ pred)
 b. * zowel Jan als Piet kent elkaar. (+ pred)
 c. Jan en Piet kennen elkaar. (— pred)
- (29)a. * Allebei kennen ze elkaar. (+ pred)
 b. Die twee kennen elkaar. (— pred)

b) Na een NP met een niet-predikationele Q of koördinator is een negatie geen beletsel voor de grammatikaliteit van de zin; daarentegen is een opeenvolging van een NP en een predikationele (universele) Q of koördinator en een ontkenning in vele talen ongebruikelijk, vgl. Ndl. :

- (30) [— pred] : a. De jongens zijn niet flink.
 b. De beide jongens zijn niet flink.
 c. Jan en Piet zijn niet flink.
 (31) [+ pred] : a' * Alle jongens zijn niet flink.
 b' * Allebei de jongens zijn niet flink.
 c' * En Jan én Piet zijn niet flink.

c) Predikaten die de notie 'groep' inhouden, verdragen geen subjekts-NP met een predikationele Q of conjunctie, tenzij bij toevoeging van het kollektivizerende 'samen' :

- (32) [— pred] : a. De jongens vormden een bonte bende.
 b. Beide jongens vormden een grappig duo.
 c. Jan, Piet en Klaas vormden een bonte bende.
 (33) [+ pred] : a'. * Alle jongens vormden een bonte bende.
 b'. * Allebei de jongens vormden een grappig duo.
 c'. * En Jan én Piet én Klaas vormden een bonte bende.
 a''. Alle jongens *samen* vormden een bonte bende.
 b''. Allebei de jongens *samen* vormden een grappig duo.
 c''. En Jan én Piet én Klaas *samen* vormden een bonte bende.

4. De problematiek van sg. en pl. leidt als vanzelf naar de kwestie van de *kollektieve NP's*.

4.1. Kollektieve NP's doen zich in allerlei vormen voor : morfologisch singulare telbare nomina (bv. *gebergte*, *menigte*), pluralia (bv. *bergen*, *mensen*), pluralia tantum (bv. *hersenen*, *Pyreneeën*), conjuncties (bv. *Jan en Piet (samen)*).

Dikwijls zijn NP's ambigu t.a.v. kollektiviteit, als voorbeelden vinden we bij McCawley (1968) :

- (34) John and Harry went to Cleveland.
 (35) Those men went to Cleveland.

Voor beide zinnen gelden twee parafrasen :

- ofwel a) : ze gingen *elk* naar Cleveland ;
 ofwel b) : ze gingen *samen* naar Cleveland ;

McCawley (1968: 152) verklaart de dubbele lezing door het feature [\pm joint] aan te nemen, dat in zijn Postscript (p. 161) echter weer ter discussie gesteld wordt. Kollektieve NP's zijn verbindbaar met predikaten als: *vergaderen, verstrooien, verspreiden, uiteenjagen, uiteengaan, in een aantal toenemen of verminderen, slinken, uitsterven, in overvloed vóórkomen, talrijk zijn, een bonte bende zijn, groepvormen, het unaniem eens zijn*, enz. Dgl. predikaten verlenen aan NP's een ondubbelzinnig kollektieve lezing. Hier blijkt tevens dat het lidwoord *een* en de Q's *elk* en *ieder* niet verenigbaar zijn met kollektiviteit, vgl.

- (36)a. De bever sterft uit.
 b. Bevers sterven uit.
 c. * Een beter sterft uit.
- (37)a. Het aantal van al die huizen bedraagt 25.
 b. * Het aantal van elk van die huizen bedraagt 25.

Opgemerkt zij dat de meervoudsvorm op zichzelf ambigu is t.o.v. het beature [\pm kollektief], vgl.

- (38)a. De mens is sterfelijk.
 b. Mensen zijn sterfelijk.
 c. Een mens is sterfelijk.

In 38 a is de NP [+ koll], in c [— koll]. De plurale NP *mensen* in b kan als [+ koll] overkomen, maar ook als [— koll]. Hetzelfde geldt voor niet-telbare pluralia, bv. *kaas* in :

- (39)a. Kaas is goed.

Ondubbelzinnig [+ koll] is de NP *kaas* in een zin als :

- b. Kaas is minder verspreid als voedsel dan eieren.

Het ziet ernaar uit dat het kollektieve gebruik van de pluralis een gemarkeerd gebruik is. De natuurlijke interpretatie van NP's als (*de*) *kaas* in (*de*) *kaas is goed* is pluraal zonder meer. Alleen het gebruik van geschikte predikaten maakt de NP ondubbelzinnig kollektief. Anderzijds bestaan er ook een aantal nomina die inherent kollektief zijn, nl. formele singularia als *gebergte, massa*, enz. en pluralia tantum als *hersenen, Pyreneeën*. Het kollektieve karakter van een eigennaam als *de Pyreneeën* blijkt o.m. uit gelijkstellingen als :

- (40) De Pyreneeën zijn een gebergte.

Gemarkeerd is ook de kollektieve lezing van kwantificeerders. Lakoff (1970: 160-5) onderscheidt tussen een 'group reading' en

een 'quantifier reading', m.i. een niet erg gelukkige terminologie om het feature [+ koll] aan te duiden bij kwantificeerders. Er blijken er geen te bestaan die enkel de waarde [+ koll] hebben; de meeste zijn ambigu, sommige zijn inherent [— koll], zoals *every, each; few* (Ndl. 'n, elk, ieder, sommige, gelijk welke; weinige, één). De volgende zinnen van Lakoff zijn ambigu :

- (41) That archaeologist discovered nine tablets.
 (42) All the boys carried the couch upstairs.

41 kan volgens hem betekenen dat de archeoloog een groep van 9 tafeltjes ontdekte of dat het aantal ontdekte tafeltjes samen 9 bedroeg, ofschoon ze wellicht niet in één groep thuishoorden. 42 vertoont dezelfde ambiguïteit. Het betekent ofwel dat een groep bestaande uit al de jongens de divan bovendroeg, ofwel dat elk van de jongens de divan bovendroeg.

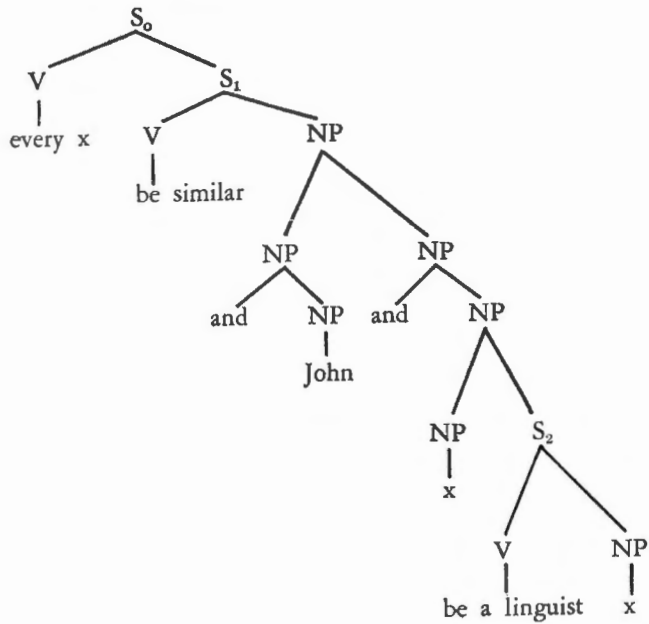
4.2. De semantische representatie van kollektieve NP's.

Lakoff zegt er geen idee van te hebben hoe de group reading van kwantificeerders in de semantische representatie dient voorgesteld. Alleen poneert hij dat kollektieve kwantificeerders geen echte Q's zijn, omdat de mogelijkheid van bereiksambuguïteiten hierbij uitgesloten zou zijn. Lakoff observeert o.m. dat bepaalde zinnen met conjunctie ongrammatikaal zijn wanneer de conjunctie een 'echte' Q bevat. Daarentegen zijn conjunctie-zinnen met kollektieve kwantificeerders welgevormd, vgl. de zinnen :

- (43)a. John and nine boys are similar /+ koll/
 b. John and all the girls are similar /+ koll/
 c. * John and every linguist are similar /— koll/
 d. * Few philosophers and John are similar /— koll/

Volgens Lakoff zijn 43 a en b korrekt omdat de NP's geen enkele 'echte' Q bevatten. Was dat wel het geval, dan zouden deze zinnen geblokkeerd hadden moeten zijn door de 'Coordinate Structure Constraint', d.i. een beperkende regel die bepaalt dat geen vreemd element (i.c. een Q) door een transformatie (i.c. Q-lowering) wordt binnengeloodst in een koördinatie. Nemen we bv. zin c. Volgens Lakoffs analyse zou de Q *every* in een hogere zin staan dan de conjunktor *and*, m.a.w. de Q zou de conjunktor in zijn bereik hebben. Voortgaande op de analyse van 'phrasal conjunction' (nevenschikking van NP's bij symmetrische predikaten) in Lakoff & Peters (199 : 130) zou zin 43 c een boomdiagram toegekend krijgen in de aard van boomdiagram I :

I.

Door de Coordinate Structure Constraint kan deze boom niet zonder meer een grammatikale zin opleveren : de Q *every* kan niet in de conjunctie geïncorporeerd worden. Om een korrekte zin te verkrijgen moet hier dadelijk 'conjunct movement' toegepast worden : het tweede lid wordt verplaatst en verandert in een voorzetselgroep :

(44) John is similar to every linguist.

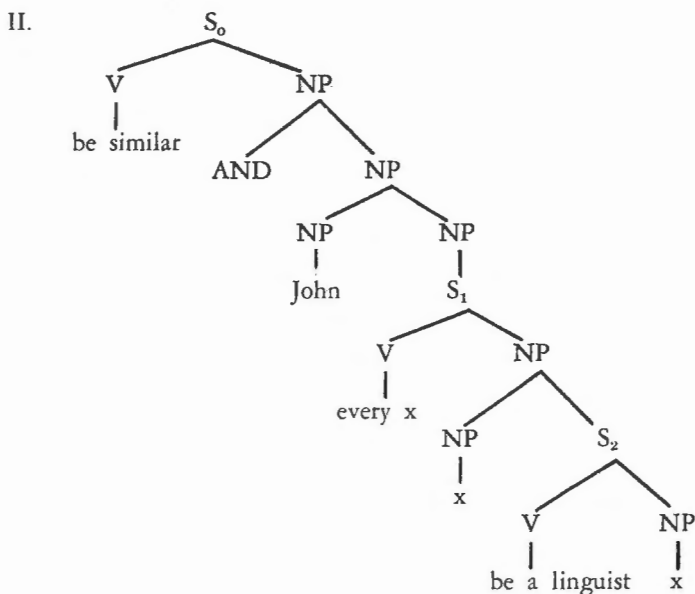
Het komt me voor dat 43 c en d niet vanwege de Coordinate Structure Constraint ongrammatikaal zijn. Wat 43 d betreft, is m.i. *few* geen echte kwantor, geen hoger verbum maar een adjektief. Wat echte Q's betreft, zoals *every* in 43 c : er zijn grammatikale zinnen met 'phrasal conjunctions' die echte Q's inhouden zonder 'group reading' :

(45) Elke wolf en elke hond lijken op elkaar.

(46) Fred en een bepaalde jongen zijn vrienden.

(47) Een bepaalde jongen en een bepaald meisje zijn verliefd.

Daaruit volgt dat ofwel de CSC ofwel Q-lowering ofwel de ordening van de operatoren in boom I verworpen moet worden. M.i. is het laatste het geval. Blijkbaar moet in zin 43 c *every* in de skopus van *and* liggen en niet omgekeerd, vgl. boomdiagram II :

Als deze analyse juist is, moet er naar een andere oorzaak gezocht worden voor de ongrammatikaliteit van 43 c en d en tevens voor de grammatikaliteit van 45 tot 47.

Een mogelijke verklaring kan aangebracht worden door de observatie dat in 45-47 bij de twee leden van de conjunctie de hoogste numeratieve Q dezelfde is, resp. de universele Q in 45 en de Sg. voor 46 en 47. Nu is in 43a en b het eerste lid van de conjunctie *John*, een NP met als enige Q de Sg. Volgens de hypotese zou dan tevens in de NP's *nine boys* en *all the girls* de Sg. de hoogste Q moeten zijn. Dit kan, als men aanneemt dat de lagere Q's, resp. de JI.^{konj} en de universele Q een kollektief karakter toegekend worden door een hogere Sg. De pluswaarde van het feature [+ koll], zijnde de gemarkeerde waarde, zou dan bestaan uit een samengestelde Q gevormd door [Sg + Pl.^{konj} (of A)]. Ook gekonjungeerde NP's zouden gekollektiviseerd worden door voorvoeging van een Sg. Disjunctie komt semantisch en syntactisch niet in aanmerking voor kollektivisering, evenmin als de Pl.^{disj}, vgl.

(48) * Jan en/of Piet vergaderden.

(49) * De arbeiders vergaderden, althans één.

Semantisch ligt de zaak dus zo dat een pluraliteit of totaliteit bij kollektivisering beschouwd wordt als een eenheid; m.a.w. op een veelheid opereert de singulare Q.

De gelijktijdige aanwezigheid van Sg. en Pl. in kollektieve NP's wordt weerspiegeld in het tweeslachtig karakter der oppervlakte-structuren. Formeel gedragen die NP's zich in bepaalde opzichten als pluralia, in andere opzichten als singularia.

a) Pluraal gedrag :

1° Het lidwoord 'n of het telwoord *één* komt niet voor in koll. NP's, wel het meervoud, vgl.

- (50)a. * 'n bever sterft uit.
b. Bevers sterven uit.

2° Pronominalisering van kollektiva kan door plurale voornaamwoorden geschieden :

- (51) Het volk kwam toegelopen. *Ze* skandeerden slogans.

3° Bepaalde predikaten zijn verenigbaar met kollektieve NP's, niet met eenvoudige singularia :

- (52)a. * De jongen was het unaniem eens.
b. De groep was het unaniem eens.
c. De Rus(sen) was (waren) het unaniem eens.

4° Als objekt van het werkwoord *tellen* treden geen zuivere singularia op, maar wel (telbare) plurale of kollektieve NP's :

- (53)a. * Ik telde de jongen.
b. Ik telde de jongens.
c. Ik telde de massa.

5° Bepaalde kollektieve NP's zijn – al dan niet inherent – morfologisch pluraal :

- (54)a. De hersenen zijn onverslijtbaar.
b. De jongens stoven uiteen.
c. Bevers zijn uitgestorven.

b) Singulaar gedrag :

1° Kollektieve NP's zijn onverenigbaar met een koreferentieel *elkaar* :

- (55)a. De mannen bezagen elkaar.
b. ?* De menigte bezag elkaar¹.

1. Prof. G. Geerts deelt mij mee dat dgl. konstrukties toch voorkomen, o.m. in Noordnederlandse kranten.

2° Zinnen met singulare of kollektieve NP's als onderwerp kunnen, i.t.t. zuiver plurale NP's, niet gevolgd worden door een zinsnede als *hoewel niet alle/elke*, vgl.

- (56) De leraars waren overrompeld, hoewel niet alle.
 (57)a. * De leraars waren in de minderheid, hoewel niet alle.
 b. * De leraar was in de minderheid, hoewel niet elke.

Wanneer we aanemen dat het onderwerp in de ongrammatikale zinnen van 57 als hoogste Q een Sg. heeft, dan is het begrijpelijk dat het niet kompatibel is met een terugwijzende universele Q. Wel kan een universele Q door een Sg. voorafgegaan worden, maar dan moet in zinnen als 57 een markerend *samen* toegevoegd worden, vgl.

- (58)a. * De leraars waren allen in de minderheid.
 b. De leraars waren allen samen in de minderheid.

3° Alleen zuiver plurale NP's kunnen voorafgegaan worden door het voorzetsel *tussen*, vgl.

- (59)a. Wat is er overeengekomen tussen de kollega's ?
 b. * Wat is er overeengekomen tussen de vergadering ?
 c. * Wat is er overeengekomen tussen de kollega ?

4° Bepaalde kollektieve NP's zijn – al dan niet inherent – morfologisch singulaar :

- (60)a. De kudde was in paniek.
 b. De mens heeft voet op de maan gezet.
 c. De bever is uitgestorven.

Sommige nomina zullen reeds in het lexikon de specificatie [+ koll] krijgen ; d.w.z. ze moeten verplicht verbonden worden met de samengestelde Q [Sg + Pl], zowel formeel singulare nomina (*menigte, kudde*) als pluralia tantum (*hersen, Pyreneeën*). Het tweeslachtig karakter van deze laatste categorie wordt door vele linguïsten intuïtief aangevoeld, bv. recentelijk door Dougherty (1970 : 853, noot 8) : „The elements *scissors, pants, guts, entrails, oats*, etc. are syntactically plural, although they may be semantically singular”. Het dubbelslachtige zit m.i. niet in een semantisch-syntactische oppositie, maar in het gelijktijdig optreden van de Q's Sg. en Pl.

Dat bij eigennamen (*Jan ; Pyreneeën*) een Q [Sg] of [Sg + Pl] optreedt, is aannemelijk wanneer men aanvaardt dat het hier niet-predikationele Q's betreft : eigennamen dragen in zich immers geen predikaat, noch een gewoon, noch een hoger predikaat.

4.3. Kollektieve NP's kunnen in de skopus van andere Q's komen te staan. McCawley (1968 : 149-50) merkt op dat een zin als

(61) These scissors are similar.

„is admissible only when *these scissors* is paraphrasable by *these pairs of scissors* and not when it is paraphrasable by *this pair of scissors*. Evidently the restriction is that the subject must have a set index rather than an individual index”.

We kunnen dezelfde konstruktie ook waarnemen in bv.

(62) These groups are similar.

Blijkens de ongrammatikaliteit van

(63) * The group is similar.

vraagt het predikaat *similar* een Pl. als hoogste Q in het subjekt. Voor 61 en 62 kunnen dan dezelfde Q-reeksen opgesteld worden : [Pl + Sg + Pl].

Bepaalde zinnen kunnen aan de hand van kwantifikatie met behulp van Sg. en Pl. als Q's, gedesambigueerd worden, bv.

(64) Sommige dieren zijn verdwenen.
= a. Sommige individuele dieren zijn weg.
of : b. Sommige diersoorten zijn uitgestorven.

In lezing a heeft de NP de Q-reeks [E + Pl].

In lezing b bekomt de NP de Q-reeks [E + Pl + Sg + Pl].

Winksele-Leuven.

REFERENTIES

- Altham, J. E. J. (1971). *The logic of plurality*. London : Methuen & Co.
- Dougherty, R. C. (1970). *A grammar of coördinate conjoined structures : I. Language* 46 : 850-898.
- Keenan, E. L. (1971). *Quantifier structures in English. Foundations of Language* 7 : 225-284.
- Klooster, W. G. & Verkuyl, H. J. (1971). *De transformationele relatie tussen duren + specificerend complement en bepalingen van duurmeting. Tijdschrift voor Nederlandse Taal- en Letterkunde* 87 : 29-63.
- Lakoff, G. (1970). *Linguistics and natural logic*. (Studies in Generative Semantics 1). Ann Arbor, Mich. 48104, Phonetics Labor. Univ. of Mich. Ook in : *Synthese* 1970. Ook in : Davidson & Harman (eds.), *Semantics of Natural Language*. (Synthese Library) : 545-665. Dordrecht/Holland : Reidel. 1972.
- Lakoff, G. & Peters, St. (1969). *Phrasal conjunction and symmetric predicates*. In : Reibel & Schane (eds.), *Modern Studies in English* : 113-142. Englewood Cliffs : Prentice-Hall.
- McCawley, J. D. (1968). *The role of semantics in a grammar*. In : Bach & Harms (eds.), *Universals in linguistic theory* : 124-169. New York : Holt, Rinehart & Winston.
- McCawley, J. D. (1972). *A program for logic*. In : Davidson & Harman (eds.), *Semantics of Natural Language*. (Synthese Library) : 498-544. Dordrecht/Holland : Reidel.
- Perlmutter, D. M. (1970). *On the article in English*. In : Bierwisch & Heidolph (eds.), *Progress in Linguistics* : 233-248. The Hague : Mouton.
- Rescher, N. (1962). *Plurality-quantification. Journal of Symbolic Logic* 27 : 373-374.